

МУЗЫКА Ў КІНО— НЕ ІЛЮСТРАЦЫЯ

Музыка ў кінафільме дапамагае донесці яго ідэю, раскрыць падтэкст падзеі, намяляваць псіхалагічны стан герояў, зрабіць, у залежнасці ад творчай задумы, дынаміку эпізоду больш напружанай, імклівай або павольнай, раздумнай. Не адмаўляючы таго, што музыка ў кіно можа часам іграць дапаможную ролю, служыць гукавым фомам ці мець ілюстрацыйны характар, трэба ўсё ж падкрэсліць, што асноўныя яе функцыі — драматургічныя.

Лепшыя ўзоры савецкай кінамузыкі маюць таксама самастойнае творчае жыццё на канцэртнай эстрадзе. Успомнім, напрыклад, музыку С. Прокофьева да фільма «Александр Невскі», музыку Д. Шостакавіча да «Маладой гварды», «Авадэ», лепшае стварэнне творчасці ў кіно І. Дунаевскага, Д. Кабалеўскага, А. Хачатуряна, музычныя кінатворы лепшых кампазітараў-сінфаністаў братніх рэспублік. Іх кінамузыка выконваецца ў канцэртах у выглядзе кантат, сінфанійных малюнкаў, уверсюр, сюіт і выкайлае захваленне слухачоў.

Такое становішча, калі кінамузыка ствараецца лепшымі кампазітарамі-сінфаністамі і займае самастойнае месца ў канцэртных праграмах — зусім не выпадковае. Справа тут не толькі ў таленце аўтараў, я перш за ўсё ў тым, што і сінфанічныя і кінамузыка маюць агульныя законы развіцця, яны драматургічныя. Праграма сінфанічнай музыкі наогул ствараецца кампазітарам па сцэнарыю, які ў літаратурнай форме раскрывае падзеі музычна-драматургічнага твора. Такім чынам, падыход да стварэння спецыфічнай па сваёй прыродзе кінамузыцы і «чэстнай» сінфанічнай праграмы ў музыцы а'ўдэляцца агульным. Вось чаму логіка развіцця і раскрыцця вобразаў у абедзюх галінах музычнага мастацтва павінна мець шырокую сувязь паміж сабой. Тут патрабаванні, якія мы прад'яўляем да сінфанічнай музыкі: ярысць галоўных тэм-характарыстык, зыходжанне месца куды-націў у творы, цікавая аркестровка, лагічнасць і зграбнасць асобных эпізодаў і цэлага твора, — маюць непасрэднае дачыненне і да кінамузыкі, не гаворачы ўжо аб мастацкім гусце і нацыянальнай мове музычнага вырашэння фільма.

Разглядаючы музыку беларускіх фільмаў 1960—61 гадоў, трэба шыра скажаць, што, за рэдкім выключэннем, нашы кампазітары да гэтага жанра музычнага мастацтва падыходзіць не зусім правільна.

Музыка да фільма «Наперадзе крутыя павароты» напісаў Ю. Більзакі, які добра ведае магчымасці аркестра і ўдала іх выкарыстоўвае. Гэты аўтар разумее спецыфіку кінамузыкі, ён можа пісаць вельмі лаканічны музычныя эпізоды, адпаведна метражу фільма. У фільме «Наперадзе крутыя павароты» гучыць шэраг удальных музычных фрагментаў. Сярод іх лірычныя музыка філардыі дэду-ваікі, момант неспраўна, калі яна застаецца адна ўпакі, усяміна шафера аб мінулых падзеях. Гэтыя і іншыя фрагменты ў карціне вельмі да сябе ярыкі мелодыяй, лагічным развіццём вобразаў, маляўнічай аркестровкай.

Але ці даволі гэтых удальных фрагментаў, ці можна лічыць, што кампазітар знайшоў правільнае музычнае вырашэнне кінатвору? На жаль, не. Кампазітар узяўся толькі асобныя эпізоды, але цэласнага вырашэння ён не знайшоў. У фільме няма цэльнай музычнай тэмы, каб раскрыць галоўную ідэю твора, якая заключаецца ў тым, што савецкая рэчаснасць выхоўвае ў людзей высокія маральныя якасці, вырывае іх з прайдзісваў, баляўцаў, абыяцелья. Па задуме гэтаму ідэю павінен раскрываць вальс, які гучыць у выкананні дуэнтавога аркестра ва ўверсюр, калі ў навары паказана патэфонная паліска, а потым яшчэ некалькі разоў у канцы кінатвора. Але гэты вальс не можа адлюстроўваць выкародную ідэю карціны, бо ён вельмі баяналы па мелодыі і ў яго выкайлае дэдуваікі аркестра, а не больш падкрэслівае чужароднасць таго музычнага раскрыцця асноўнай думкі фільма.

Ю. Більзакі губляе паўшчыню сваёй музыкі. Гэта датычыць тэмы, якая гучыць у сапраўдныя крыжы, калі настануць прыходзіць да Вяршыні і эпізод сустрача Пётра і Ірыны пасля лекцыі. Часта музыка кампазітара не адпавядае логіцы кадра. Успомнім хоць бы той момант з карціны, калі Пётра едзе з Ірынай на месце аварыі машыны шукаць згубленую фатаграфію. Тут трэба было музычна раскрыць унутраную ўсхваляванасць героя. Але замест гэтага гучыць нейтральны музычны фон.

Па-за кінадраматургію кадра засталася музыка і ў іншых эпізодах фільма. Усё гэта сведчыць аб тым, што нягледзячы на асобныя ўдачы музыка ў карціне «Наперадзе крутыя павароты» сваю асноўную ролю не адыграла.

НАРОДНЫЯ УМЕЛЬЦЫ

У памяшканні 1963 года рабніца Дома культуры адкрылася выстаўка выключна і прыкладнага мастацтва, прысвечаная XXII з'езду КПСС.

На ёй прадставлены звыш 30 работ майстроў народнага мастацтва. Сярод іх карціны 1963 года самадзейных мастакоў М. Ціханова, Г. Трапніна, узоры рундэлія і ткацтва, выкананыя каласіцамі Я. Валуна з калгаса «Ленінскі шлях», В. Русакіч з калгаса «Сямігодка», работніцай рабніцы бібліятэкі М. Гурова і інш.

М. КАРЖУК.

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

2 42 версія 1961 г.

драматургічную ролю не адыграла.

Кампазітар У.А. Алоўнікаў прымаў удзел у стварэнні фільма «Вясняны наваліны». Яго музыка пазбаўлена фрагментарнасці, яна добра гучыць у аркестры. У ёй ёсць цікавыя драматургічныя знаходкі ў эпізодзе адпраўкі вайскага ашала, у сцэне размовы Сіргей і Вольгі аб каханні, якая адбываецца на фоне гучання беларускай народнай песні.

Але разам з тым музыка «Вясняных навалінаў» выкайлае і незадавальненне, тым большае, чым больш актыўна яна ўмешваецца ў драматургічную тканіну фільма. Замест таго, каб стаць сродкам раскрыцця падзеі ў жыцці людзей музычнага мастацтва (герая — выдатнага спявачка), музыка гэтага фільма паглыбляе ідэінага заганы сцэнарыя і яго рэжысёрскага ўвасаблення. Тут няма нічога адзінага. У «Вясняных навалінах» адсутнічае сапраўдны размова аб жыццёва-рэальнай сіле мастацтва, аб тым, што яно існуе для людзей і ў ім неглыба шукаць прытулак ад незадавальнення рэчаснасцю. Герой фільма прыстаўвае да жыцця. Вось чаму надаруў і безвыходнасць амаля ўвесь час гучыць у музыцы У.А. Алоўнікава.

Музыка «Вясняных навалінаў» мае не толькі прычымповыя недахопы. Не зусім правільна яна выкайлае ў фільме і а тэхнічнага боку. Як вядома, у карціне гутарка выдзяляе аб выдатнай спявачцы, якой па задуме павінна быць Вольга. Таму выключнае значэнне мае, акрамя таго, што яна співае, як яна співае. На жаль, гаварачы пра якасць выканання, разуменне «як» неадпавядае адзінаму адзінаму: да ідэянага фальшу твора далучылася калянавая бездаможнасць выканання.

Незразумела таксама, чаму нават там, дзе герой фільма ў кадрах не сумуюць (эпізод сустрачы Вольгі і Віктара), кампазітар музыка стварае настрой смутку і безвыходнасці. Без эмацыянальнага напружання гучыць музыка і тады, калі Вольга расказвае на парадолзе старога арысту, дырктару палітбюро эстрады гэтага года, пра сваё жыццё, раскрывае сваю душу ў споведзі. Як натуральна і ілюстрацыя ўспрымае музыка тэму ў выкананні ары, калі Вольга мае погі ў раі. Не адпавядае музычнай завершанасці і ў апошніх кадрах фільма.

Д. Лукас піша кінамузыку не ўпершыню. За яго пачынае работа над гэтымі фільмамі, як «Несцерка», «Паселі дзівачы лён», «Белая вежа», «Палеская легенда». Сябе ён выступае як аўтар музыкі да карціны «Чалавек не здаецца». Музыка тут знаходзіць многа там, дзе яна не патрэбна, і зусім няма ў такіх эпізодах, дзе толькі пры дапамозе музыкі можна раскрыць душэўны стан героя. Так, шмат чаго магла і павінна была сказаць музыка ў сцэне, дзе закаханы ў Любу ўрач робіць аперацыю, выратовае жыццё таго, каго дзівачына сама шыра кахае. Але тут музыкі няма зусім. Або можна прыгадаць трагічны момант, калі фашысты-карнікі з'яўляюцца савецкіх людзей на расстрэл. І раптам мы чуем у аркестры пейзажную мелодыю з салірующим габомам.

Нелагічнасць аркестраванай тканіны адчуваецца ў рэдзых іншых эпізодах фільма. Напрыклад, у час прывадаў вайны на пероне вазкала ў пачатку фільма пасля песні гучыць фартэп'янальная музыка, а ў сцэне герояў, камернай па задуме, пачынаецца аркестраваная «стужа». Якім матывам карыстаўся аўтар пры гэтым — незразумела.

Аркестр у фільме гучыць дрэнна, некайва выкайлаваны тэмбам інструментаў, не адпавядае разнавагі паміж асобнымі аркестравымі групамі. Да гэтага ж трэба дадаць, што музычныя тэмы раптам унікаюць і таксама некайва абрываюцца, не атрымаўшы поўнага развіцця. Падзеі ў фільме сутакмені светалюбавы савецкіх людзей і фашыстаў давалі кампазітару выдатныя магчымасці стварыць кантрастную музычную характарыстыку для іх сінфанічнага і паліфанічнага развіцця. Гэтага ў карціне няма. Наадварот, у

эпізодзе размовы аб нібы загінуўшым пад таямкам Марыніне і ў сцэне з перапаўнутым у савецкую форму фашыстам гучыць адна і тая ж музыка. Мастацкую непатрабавальнасць праявіў кампазітар у эпізодзе смерці Ваны і ранення Марыніна — музыка тут сентыментальна, а не меланхалічна.

Ці ёсць у фільме ўдалыя музычныя старонкі? Вядома, ёсць, як, напрыклад, у сцэне атакі савецкіх вайнаў. Але такіх музычных кавалкаў вельмі мала.

Для стварэння музыкі да кінанавел «Апаваданне пра юнацтва» кінастудыя запрасіла М. Крукава, майстра гэтага жанра. Кампазітар добра ведае тэхналогію кінамузыкі, умець пісаць ярыкі тэмы і эфектна паддаць іх у аркестры. У «Апаваданні» адсутнічае жаданая пачынаць цікавыя песьні аб Сібіры, аб далёкіх краях (пята навала), выдатны каляна-сінфанічны ўступ да ўсяго твора, вельмі хваляючы музычны эпізод, дзе беландыты вядуць палонных членаў павятовага і г. д.

Калі ж увагулі гаварачы пра музычнае афармленне карціны аб жыцці беларускай моладзі, дык яно не можа нас задаволіць, бо тут гучыць іншая па мове музыка. Кампазітар ствараў яе ў адрыве ад беларускага народнага меласа. Гэты меласок асабліва відаць у першых дзюх навалах, якія расказваюць аб беларускай вёсцы першых год рэвалюцыі.

Апрача таго, у «Апаваданні» пра юнацтва», які ў першых дзюх называюцца кінафільмаў, ілюстрацыйнасць музыкі часам палінае яе драматургічнасць. Толькі так успрымаецца лёгкаўзнімны марш у першай навале або на будучыні — у пачатку другой. Тое ж самае нагляднае і ў сцэне бою ў навале «Паруш». Салтанавыя музыка гучыць і ў эпізодзе, дзе Вольга б'яцца з дзіцем ад мужа-кулака.

Цэнтральныя музычныя тэмы, якія праходзіць праз усё навалы, патрабуюць больш ярыка трансфармацыі, каб выразна адлічылі змену падзеі, часу, духоўны рост герояў карціны.

У кінафільме «Першыя выпрабаванні» ўпершыню адбываецца Я. Глебав. Гэты аўтар захаваў вельмі ўдалы, малалы кампазітар добра адчувае драматургічную аснову кінамузыкі і ўвесь час намагача ў музычных вобразах, у іх сутыкненні і супаставленні раскрыць падтэкст кадра, вельмі ярыка і нацыянальна акрэслена музыка лейтэма — песьня «Забягаючае сажыкі-дарожкі». Дзякуючы ёй кампазітар дасягнуў у карціне шматбаковага сінфанічнага развіцця музыкі.

Сваю вернасць народнасці музычнай мовы Я. Глебав нідзе не траціць. Ён удала выкарыстоўвае ў якасці сродкаў драматургіі не толькі сінфанічныя аркестры і хор, але і беларускія народныя інструменты, духавы аркестр і нават фігармонію.

Вельмі хваляюць у фільме «Першыя выпрабаванні» па музыцы эпізоды, звязаныя з прыходам Ядвісё да Андрэя першым іх знаёмымі і зойбствам таварыша Андрэя. Праўда, малалы кампазітар часам імкнецца ілюстрацыя раскрыць падзеі фільма. Так, адпастайнымі аркестравымі сродкамі стварэння непатрэбнага, прыкрая тэма шпіка.

Мы гаварылі аб музыцы апошніх беларускіх карцін, выпушчаных на экраны нашай кінастудыі, аб тых хібах, якія дрэнна адбіліся на яе мастацкіх вартасцях і пашкодзілі кінатвору ўзяцця на больш высокім ступені мастацкай дасканаласці. Ці толькі кампазітарам вінаваты ў гэтым? Мы лічым, што не. Бо яны часам не маюць магчымасці злізіць агульны музычны крытэрыі з пастаноўшчыкамі фільмаў.

Вядома, кінарэжысёр — не спецыяліст у галіне музыкі, але ён усё ж павінен добра ведаць і разумець месца музыкі ў кіно. Ён жа абавязаны патрабаваць ад кампазітара ў сваю чаргу ведаўна законаў пабудовы кінатвора. Зусім неарпінна такое становішча, калі рэжысёр, здымаючы новую карціну, кіруецца ў галіне музыкі толькі сваім уласным густам, які

не заўсёды бывае высокамастацкім. Вось чаму часта замест музычнай думкі кампазітара ў эпізодзе карціны гучыць нейкія дэдуваікі калянакі мейсоды, бо асноўнае музычнае тэма пры мантажы карціны не выкарыстоўваецца.

Нам адвеша, што час беларускіх кінамастатараў і кампазітараў наладзіць паміж сабой сапраўдны творчы ўзаемаадносіны, каб не было таго, што адзін зааказвае, а другі выконвае. Разам з тым, трэба змяніць і погляд на ролю музыкі ў кіно. Музыка ў кінафільме — гэта не прастая ілюстрацыя, не гукавы фон яго, а вельмі драматургічны сродак вырашэння ў сінтэтычным па сваёй прыродзе кінамастацтва.

І. НІСЧЕВІЧ.

ФІЛЬМ АБ ПАКАРЫЦЕЛЯХ ЦАЛІНЫ

У раёнах асаваення цалінаў зямель Акцубіскай вобласці кінастудыя «Масфільм» здымае карціну «Аленка» па сцэнарыю Сяргея Антонова.

Фільм расказвае пра выдатных савецкіх людзей, якія прыхалі ў незалежнікі ступы на асаваенне цаліны.

У кінафільме заняты акцёры І. Зарубіна, Г. Багалюбаў, М. Кручый, Э. Гарын. Ролю Аленкі выконвае вучанца 2-га класа 173-й маскоўскай школы Наталія Овадэва.

Новы мастацкі фільм выйдзе на экраны ў канцы гэтага года.

На здымку — рабочы момант.

Фота Д. Карачуна (ТАСС).

УСЁ для ЧАЛАВЕКА

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

тэмпературы. Для гэтага на многіх прадпрыемствах трэба будзе зрабіць рэканструкцыю вентыляцыйных сістэм і ўстановак. Нядаўна я быў на Паліаікам заавадэ штурчанага шклозавода. У яго цэхах са шклонаго шарыка ваято ў дваццаць грамаў выцягваецца тоненная нітка да двух кіламетраў даўжыню. Тэмпература ў цэхах электрааду і іншых раз дасягае 37-38 градусаў. Там неабходна стварыць такія ўстаноўкі, якія будучы надаваць чыстае, прахладнае кандыцыйнае паветра, якое знізіць высокую тэмпературу цэха электрааду. На ўсёх заводах будучы створаны і пабудаваны ўстаноўкі, якія ўтвараюць мікраклімат, г. зн. будучы створаны ўмовы, калі рабочы будзе адчуваць сябе на прадпрыемстве, як дома, у садзе, парку ці ў лесе. Гэтага мы дасягнем, выконваючы праграму пабудовы камунізма.

Кожны разумее, якое вялікае значэнне мае савецкае паветра. Мы выкайлаем большыя дзюльцы ў піянерскія лагеры ў лес, да рэчак і на палі, дзе паветра чысцейшае, чым у горадах.

Мы павінны калапаціцца аб высокую санітарную культуру нашых прадпрыемстваў. Таму мы не можам дапусціць, каб асфальтава-бетонныя, радыятарныя, трактарныя, аўтамабільныя заводы і іншыя прадпрыемствы ў Мінску атручалі атмасферу раёнаў, у якіх яны размяшчаюцца. Радыятарны завод пасылае клубы дыму, у якім ёсць шмат драбнінкіх частак шклонаго пылу. Забуджвае паветра і асфальтава-бетонны завод. На кінамаіх кінох заводаў трэба паставіць спецыяльныя сажыкі-дарожкі. Гэта ўжо зроблена на рэдакцыі прадпрыемстваў Мінска. Кінамаіх дапусціць, каб невялікія заводы забуджвалі сваймі тэхнічнымі водамі Камсамольскае возера? Хіба можам дапусціць, каб аўтазавод і іншыя заводы і фабрыкі горада спускалі адправаваныя тэхнічныя воды ў Сісліч і атручалі ў ёй рыбы? Таму трэба вітаць мерапрыемстваў аўтазавода і іншых прадпрыемстваў, якія праяктуецца палінашэнне работныя ўмовы ўстановак, што разна змяняюць забуджванне вод, заражаных шчалокамі, кіслотамі, рознымі солімі.

Усе гарыды і вёскі хутка будуць маць выдатнае забеспячэнне жалюды сажыкі-дарожкі, сучасную навалізацыю. Мы ўжо сёння можам ставіць пытанне аб асаваенні вадзі мінскага водадарова, каб яна была смачнейшая і чысцейшая.

Неабходна, выконваючы планы нашай партыі, думаць пра кожнага чалавека, патрабаваць ад кожнага жыгара большага клопату аб яго кватэры, чысціні яго вуліцы, горада, вёскі, дзе ён жые. Неабходна шырыць разгарнуць работу па павелічэнню зон зялёных насаджэнняў у гарадах, рабочых пасёлках, вёсках.

Неабходна ўзмацніць увагу моладзі і прафесіянальных саюзав да асаваення дрэў на нашых вуліцах. Яны маюць цёмны клімат горада. Дзе шмат зеляніны, там лепшае паветра, менш пылу і там будзе менш хворых. Бо з пылам могуць быць занесены небяспечныя захворванні, асабліва дзіцячыя. Праект Праграмы партыі прадугледжвае пашырэнне і ахову дрэў, аэра, сажалак. Каб не млялі рэкі, трэба

ба заахваца і вырошчваць лясы.

Вялікі рускі вучоны І. П. Паўлаў і яго вучні прадбачылі, што будучыня нашага народа будзе тудойнай. Мала будзе хвароб і самымі галоўнымі ў медыцыне будзе гігіена — вучэнне аб здаровым быцце чалавека.

Азеляненне гарадоў і сельскіх населеных пунктаў, барацьба з забуджваннем паветра, рак і сажалак усё шырай і шырай будзе кантралявацца мясцовымі Саветамі, маладзёжнымі арганізацыямі. У выхадных і святочных дні для мінскіх штурчачых аэра адпачывае да ста тысяч насельніцтва. І трэба гэтага цудоўнага месцы для адпачывання захаваць чыстымі, не забуджванымі, праводзіць пасадку дрэў, кустарнікаў і інш.

У праекце новай Праграмы КПСС вялікае значэнне надаецца савецкай навуцы. Будзе аддадзена яшчэ больш увагі тым навукам, якімі гарыцца ўвесь наш савецкі народ, навукам, якія вывясляюць і Цітова ў космас, стварылі атамныя рэактары «Ленін», г. зн. фізіцы, хіміі, электронікі, матэматыцы, што дазволілі зрабіць гэты сапраўдны цуд нашых дзён, якімі заахваляецца ўсё прагрэсаванае чалавечства. Кандыдацтвам у саветы стала відэацыя, што толькі сістэма савецкай сярэдняй і вышэйшай школы магла вылучыць таленты, якія вырашчалі многія пытанні міжпланетных зносінаў.

Асаблівае значэнне надаецца ў праекце Праграмы далейшаму развіццю біялагічных навукаў. Пазнаць механізм жыцця, усебакова разгадаць сінтэз бялка, яго нуклеававыя кіслоты, пазнаць законы кіравання абменам рэчываў у жыццёвым арганізме мы можам толькі на аснове паспешнага фізікі, хіміі, матэматычных навукаў. І калі мы больш або менш дасягнем ведаў, а чаго складаецца рад розных бялкоў, якіх застаецца ярыкай роля розных нуклеававых кіслот у з'яўля спадчыннай перадачы або ў з'яўля, якія вядуць да ўтварэння рака і пухлін. Неабходна шырока паставіцца даследаванняў у гэтым напрамку.

Сінтэз бялкоў і вугляводаў, што адбываецца ў арганізме жыцця і раслін, не паддаецца пачуль нашаму кантролю і кіраванню. Пазнаць дзейнасць кіслот (мікрабы і раслін), якія ажыццяўляюць гэтую работу, мэтакіравана змяняць жыццёвыя істоты — важнейшая задача савецкай біялогіі.

Беларускім навукова-даследчым скура-венецлагічным і-

стытутам вядуцца работы па вывучэнню клетак і іх жыцця. Для новай навуцы — малекулярнай біялогіі аказалася такім неабходным сучаснае абсталяванне — электронны мікраскоп, ультрамікрам і спектравыя люмінесцэнцыйныя і фазакантрэны мікраскопы — пры шырокім цыталагічным, біяхімічным даследаванні жыцця і фізікавай клеткі.

Сёння ўжо можна гаварыць: «Я бачу малекулу!» — такія даснальныя новыя прыборы, пабудаваныя савецкімі заводамі і фабрыкамі.

Для медыцыны самае вялікае — пашырэнне даследаванняў, мэта якіх: папярэджанне і ліквідацыя хвароб, стварэнне новых лекаў, новых аэтыябітыкаў і вітамінаў, здольных зніжаць інфекцыйныя хваробы, асабліва грып, вірусныя і сардэчна-сасудзісты захворванні і вырашчыць праблему рака і пухлін.

Пры пачатку работ з пеніцыліна не толькі ў Маскве або за рубжом, але і ў Мінску, змянілі тэхналогію, стваралі новыя асродкі для росту пеніцылінавай плесні, або ўздзейнічалі на іх фізічнымі ці фізіка-хімічнымі аагентамі, удавалася здымаць у 60—100 разоў больш пеніцыліну, чым давала першапачатковая культура.

А мы ж сталі ля самага радзінаў мінскага пеніцыліну, родаў дзяцкіх, але неабходных. Гэтых мейсоды і не забуду ніколі. Во плесні, грыбі і некастрыя іншыя мікраарганізмы а'ўдэляюцца носьбітамі каштоўных, карысных для чалавека ўласцівасцей. Той жа шэры пеніцылін, атрыманы з шырай плесні, які называецца грызёфульвінам, здольны быў вылучыць у Мінскай клініцы скурных захворванняў звыш 40 дзюль адрэгулявала лішая без выкайлавання рэнтагенаўскага абпраменьвання — метадом цытэкага, не заўсёды беспаспяха. Вядома, што не ўсякае дзіця можна лічыць рэнтагенаўскім абпраменьваннем. Напрыклад, дзіцяці да трох год або пасля пералясення некаторых хвароб падобнае лячэнне проціпаказана.

Шырокім фронтам ідуць работы па выкайлаванню атамнай энэргіі ў мірных мэтах. Калектывы нашага Інстытута ўпершыню ўвёў у дзюль скурных захворванняў радыяактыўны талі-204, шырока прымяняў у лічэных скурных хвароб радыяактыўныя цэры-144, радыяактыўныя прамей-147. Наша група радыялагу другой Мінскай клінічнай біяліцы (Прапачук, Кунавіч, Грынгауз, Пузёўскі, Ліневіч)

ўпершыню ў СССР пабудавала новую радыяактыўную гармату, якая працуе на радыяактыўным цэлі-137, для лячэння рака і пухлін. Праз год пасля нашага даклада ў Маскве здыяла радыяактыўна гармата была створана і ў Маскоўскай біяліцы Імя Ваткіна, пры тым яшчэ больш магутная, чым наша.

Усе прагрэсаваныя людзі на зямным шары, чытаючы праякт Праграмы КПСС, заахваляюцца тымі раздзеламі, дзе гарыцца аб паліпашы быту і здароўя працоўных. Вяселінае лячэнне, бесплатныя намунальныя паслугі, самы кароткі рабочы дзень у свеце...

У той жа час рабочыя і фермеры на Захадзе бачаць, як настрафічна зніжаюцца з кожным годам іх прыбыткі, як напальняюцца кампаніі рабучых і прысвойваюць іх чыякую працу. А грушчобы і разбурэння дамы ў Нью-Йорку і Лондане не толькі існуюць, але і павялічаюцца. У многіх калоніях капіталу жыццё чалавека нечужанае маркотнае — яго не больш 20-25 год, ды і не толькі ў калоніях. Шырока выкайлаваецца ў Злучаных Штатах Амерыкі і асабліва ў Японіі і ў калааніяльных краінах дзіцячая праца. Нам чытае ўлічыць, што робіцца з сэрцамі японскай машыны, якія яна прадае сваё дзіця за нейкіх жэмных іен. Вядома, гаротніца, яна не можа пракарміць сваё ўласнае дзіця.

У пагоні за прыбыткамі, ведучы войны і рыхтуючыся да іх, капіталізм нясе гора і пакуты ўсім працоўным. Ён гэты звышні свет драпежнікаў, з янаўшчым глядзіць на свет, узыходзяча сонца — камунізм, рыхтуе розныя віды смертнага аб'ёму і атамнай, вадароднай, нейтронай, бантэрыялагічнай і хімічнай.

Але непакісна воля простых людзей асветы мацнейшая за ўсю смертавоую аброў імперыялістаў. Людзі добрай волі нашай планеты адстаць мір на ўсім свеце, не дазваляць распаляць пажар новай вайны.

Праект Праграмы КПСС — прыгатыльны дакумент нашай эпохі не толькі для навалінаў і адсталых народаў, а для працоўных усіх краінаў. Кожны сумленны чалавек разумее, што сапраўдны прагрэс на зямлі магчымы толькі, калі ісці па шляху, укажаным Леніным, па шляху савецкай і камунізма. Так, праект Праграмы КПСС прыгатыльны і жадавы для ўсяго чалавечтва, бо камунізм усталявае на зямлі Мір, Працу, Свабода, Раўнасце і Шчасце ўсіх народаў.

І за ажыццяўлення гэтай праграмы савецкія людзі будучы змагацца сваёй самаадданай працай.

АўТАРЫТЭТНАЕ СЛОВА

УПАВЫШЭННІ Ізіна-мастацкага ўзроўню творчасці сучаснага тэатра, у барышчэе за выкананне ім свайго перакароднага абавязку перад народам важная роля належыць тэатральнай крытыцы.

Чакае пераканальнага, жыгюва слова крытыка і наш глядач. Чытаючы артыкул ці рэзюмэ на спектакль, ён правярае свае думкі і ўражання аб пастаноўцы, узба

СУД І ДЗЕ...

Гэтага дня людзі чакалі доўгіх гадаў. Чакаць прымушвалі сімплыя помнікі з зорачкамі і крыжамі на жалезных роўнах, бліжэй і сярбур. Чакаць прымушвалі дубы і бярозы, ірвы, парослыя травамі, уласці і хмызнякі — ніякія спецыяльныя многіх мірных савецкіх грамадзян. Чакаць і не забываў прымушала людзей і сэрца, у якім крывава-ным агнём спякалася агонь і скар-ства гора, людская памяць, якая захаваў на ўсё жыццё бачанне і перажыванне.

Чакалі рабочыя завода торфа-ізаляцыйнай вырабаў імя Даў-мана і шатэльнага завода, што размяшчаліся на невялікай стан-цыі Обаль Сіроўскага раёна. Чакалі калгаснікі навакольных вё-сак — Абалева, Шаўчы, Барсуку, Мілігаўкі-Паскія, Караваева, За-харава, Рахотні.

За час, што прайшоў, дзеці за-біліся дарослымі і займалі сваіх дзяцей. Людзі, тады ўжо сталыя, пастарэлі. Мінулыя гады змянілі ўсё навакол. Даўно ўжо загінулі раны зямлі, апаленай агнём і зня-вечанай віхурамі вайны. Абдува-валіся вёскі, акрыла гаспадарка ў калгасе, вырасталі і папырга-жалі рабочыя пасёлкі, новыя тэх-нічныя убудаванні прадпрыемстваў. А людзі ўсё чакалі. Яны чакалі гэтага дня не для помсты — для адплат, Чакаючы, жылі, радаліся плёнам сваёй працы, свята верылі, што прыйдзе гэты дзень. Прыйдзе, бо кроў людская — не вада, бо смерць неіаўнавага ча-лавека не можа застацца без па-карання.

Бачыліся гэтага дня, чакаў яго і той, аб кім гаворка пойдзе ніжэй. Ён чакаў яго з жыцель-ным жахам, хваляўся, змяніўшы сваё прозвішча, абег з родных мясцін. Гэты выдала, інакш яго не назавеш, добра ведаў — літа-скі яму не будзе. Як апошні ба-жалівец, ён папалоўша кожнага сумленнага чалавека. Магчыма, дзесьці ў нейкай-небудзь збілі яго аспеленага нянавісцю можа жы-ла надзея — «а можа і міне яго чапне сіла і яго выратуюць тыя, каму ён ужо аднолькава прапанаваў сваю крываваму руку».

Яго доўга шукалі савецкія лю-дзі. Шлях пошукаў быў надзвычай складаны, але выдала знай-шлі і прывезлі на вочы тых, каго ён так баўся. Прывезлі і пасі-дзілі на лаўу падсудных. І людзі зноў убачылі тат, хто прынеў ім столькі гора. Яны убачылі забой-цу і ката, рабаўніка і падпалы-шчыка, істоту без гонару і сум-лення, без сэрца і душы. Яны убачылі былога начальніка Обаль-скай паліцыі Экрта Мікалая Ар-туравіча, па клічцы Невядомскі Мікалай Іванавіч.

Экерт паступіў на службу Обальскай паліцыі з перахода дня, як яна была ўтворана нямецка-фашысцкімі акупантамі. Пайшоў сам, не чакаючы, пакуль яго па-клічуць. Так яму карцела хутэй атрымаць зброю, каб ажыццявіць мару, якую выношаў праз га-ды — забіваць, паліць, рабаваць, гвалціць. І ён адчуў уладу над тымі, каго ён гэтак ненавідаў. А ненавідаў ён усіх савецкіх людзей ад камуністаў і камсамоль-ца да дзяцін, якое толькі нара-дзілася.

Нямецка-фашысцкія галаварэзы далі Экерту ў рукі карабін. Яны напачалі яму на руку брудную ануу з напісам «паліцый». Не дачыны, успалі ў далонь банды-ту патроны, акурата адлічлі дзесятак нямецкіх марак і сказа-лі:

— Забівай! Палі! Знішчай усё жыццё і мы дыбе не забудзем. Спалывайся на нас. Добра бу-дзеш служыць — не застанеш без унагароды. Улічы-патрабу будзем даваць колькі хочаш, мар-кі — толькі за «працу»...

Экерт, як той сабака, лінуў бот нямецкаму афіцэру — да рукі яго не дапусцілі — і пачаў слу-жаць верай і праўдай, каб вы-служыцца, каб яго заўважылі і не пакінулі без унагароды. І ён выслужыўся. Амаль адразу быў прызначаны начальнікам паліцыі. У пачатку яму далі дваццаць такіх жа галаварэзаў.

Так пачало «трымаче» на Сіроўскаму раёну імя Экрта Міка-лая, бандыта, прагнага люд-а Экрта.

Больш за тры гады лютаву-Экерт. Плыў ад крымі і саван-ці, ён спадзяваўся, што такім бу-дзе ўсё яго жыццё. Не было вёскі, у якой бы Экерт не пакінуў свайго крывавага следу, сям'і, у якой каго-небудзь не забіў бы, дома, каго не абрабавуў бы. Агонь і смерць прыносіў ён і сабою, гора і слёзы пакідаў пасля сябе.

І вось забойца праз шасна-цать год сядзіць на лаўе падсуд-ных. Яго судзіць выязная сесія Вярхоўнага суда Беларускай ССР.

Канвойны афіцэр гаварыў Экерту павярнуцца тварам да прысутных. І Экерт, які калісьці спакойна страляў у свайго школь-нага сярба, у дзяцей і жанчын, не можа зараз падняць вачэй. Не, яго не грызе сумленне. Ён проста баіцца, бо святая нана-вісць, што засяроджана ў сотнях вачэй калійных агульных позір-каў, якіх асіліць, спаліць, зні-шчыць. І Экерт палыхаўся адва-рочацца, ён хутчэй садыціў са-спіноў да прысутных, апусьце га-лаву. Ён баіцца ўстаць — лава падсудных такая зараз утульная, а канваіры такія надзейныя, што ён лічыў, што сядзе шчаслівым, каб тады Федар з дачкаю загінуў.

Вёску Барсуку спалілі амаль дзевяць год. 38 чалавек загінулі ў агні і пад кулямі ворага толькі за тое, што яны былі савецкімі людзьмі.

Усе свае мямзотны дзеянні Экерт называе «працай». Так ён і адказвае на пытанні судзі-і пракурора: «Мы працавалі». Расстрэлі невінаватых людзей — праца. Спалывалі вёскі — праца. Рабаваў — праца. Што ж, так гаварылі яго гаспадары, так га-ворылі і ён.

Кожны новы сведка дапаўняў і так існы партрэт Экерта выш-нім, больш выразным рысамі. І забойца прадстае ўсё больш жудаснай пачварай.

Калгаснік Паўла Акуцінкіна з вёскі Абалева арыштаваў за сувязь з партызанамі. Жонка з дзесяцімесячным дзіцём на руках кінулася да Экерта з крыкам: «Не пушчу...! Я мяне барыце...» Узлі, расстрэлялі. Усіх траіх. Каб дзіця перад расстрэлам не плакала, яму ўсунулі ў руку нямецкую цукерку. З цукеркаю ў руцэ яго засталася ляжаць на

мя. Пабеглі да лесу. Экерт кінуў-ся ім наўздагон. Праз якую міну-ту быў забіты хлопчык. Яго забіў Экерт. Быў паранены дзеці. Гэта забіў Экерт. Ён жа і дабіў ста-рога. Некалькі разоў Экерт стра-ляў і па дзетках. Але ён па-нашчавала. Яна дабегла да лесу і ўзбрылася на бярозу. Экерт гэ-тага не заўважыў. Кацярына за-сталася жыць. У той жа дзень у агні, ад кулі Экерта і яго хаў-руснікаў Кацярына страціла баць-ку, маму, дзвюх сясёр, брата і дзеда.

Цяжка Кацярыне гаварыць. Нібыта зноў перажывае гэтую жудасную трагедыю, яна плача, як дзіця. Плачуць людзі ў зале — жанчыны і мужчыны, старыя камуністы, якія мінога пабачылі на сваім жыццё, сціскаюць вусны, каб не выдаць свайго ўрушэння. Пабеглі тавары ў малых сал-дат-каміраў, якія яшчэ мацней сціскаюць у руках аўтаматы.

Ніколі не забудзе гэты жахлі-вы дзень і Наталля Шчарбакова, якая цудам засталася ў жывых. Сем чалавек яе сям'і знайшлі тады сваю смерць ад рук няме-ца-фашысцкіх захопнікаў і іх паслугача Экерта. Дзевяцігадо-вая сястрычка Наталлі Верачка была паранена. Стогнучы ад бо-лю, яна прасіла толькі аднаго: «Піць, мама, піць...»

Экерт яе дабіў. У той жа час, калі жыхароў вёскі Барсуку пачалі загінваць у хату, каб іх спаліць, да Экерта паліўшоў яго школьны сярба Федар Елісеева з малою дач-кою на руках. Дзіцяці было тры месяцы. Федар прасіў Экерта адпусціць яго — адпусціць для дзіцяці. Экерт зноў прагнаў яго ў натоўп, а потым загнаў у дом, дзе Федар з дачкаю загінуў.

Вёску Барсуку спалілі амаль дзевяць год. 38 чалавек загінулі ў агні і пад кулямі ворага толькі за тое, што яны былі савецкімі людзьмі.

Усе свае мямзотны дзеянні Экерт называе «працай». Так ён і адказвае на пытанні судзі-і пракурора: «Мы працавалі». Расстрэлі невінаватых людзей — праца. Спалывалі вёскі — праца. Рабаваў — праца. Што ж, так гаварылі яго гаспадары, так га-ворылі і ён.

Кожны новы сведка дапаўняў і так існы партрэт Экерта выш-нім, больш выразным рысамі. І забойца прадстае ўсё больш жудаснай пачварай.

Калгаснік Паўла Акуцінкіна з вёскі Абалева арыштаваў за сувязь з партызанамі. Жонка з дзесяцімесячным дзіцём на руках кінулася да Экерта з крыкам: «Не пушчу...! Я мяне барыце...» Узлі, расстрэлялі. Усіх траіх. Каб дзіця перад расстрэлам не плакала, яму ўсунулі ў руку нямецкую цукерку. З цукеркаю ў руцэ яго засталася ляжаць на

Украіне лесу паміж забітымі мамі і бацькам.

Усіх расстрэлявалі ў патыліцу. У судзе ўнікаюць новыя, раней неведомыя акалічнасці. Рас-стрэлявалі разарымі кулямі. Экерт спрабуе даказаць суду, што ён быў не такім ужэ злос-ным. Калі арыштовалі некалькі чалавек, іх звязвалі адной вяроў-кай, ланцужком. Каб у час пера-возкі іх у камандатуру на машы-не не кінуліся бегчы, гэта значыць, каб не трапіла стра-ляць на іх у дарозе. Калі арыш-тавалі старыню сельскага Са-вета Уладзіміра Аляксеева, за машынай пабегла яго жонка. Яна напалася за барці, лямантавала. У не страцілі Парыні. Тая ўпала. Тады машыну спынілі і жывыну дабілі.

— Мучылася яна... — заяўляе Экерт.

Забойца на судзе імкнецца ўвесці час даказаць, што ён вы-конваў загад фашысцкіх улад, што ён быў зброяй у чужых ру-ках. Але і тут неабвержныя до-казы, што Экерт хлусіць. Не быў ён зброяй у чужых руках! Ён быў найбольш даверанай асобай пры нямецкім каманданце Кры-вавене, каго народ адразу ж на-зваў Крывавенец. Экерт быў найбольш прывапанай, самай па-слухманай асобай і самым вер-ным паслугачом фашысцкіх улад у Обалі.

Адначасна ён даведаўся, што адна сям'я атрымала праз пар-тызан пісьмо з-за ліній фронта. І 77-гадовая жанчына Ганна Паўлаўна Малашэнка расказвае, як Экерт біў, катаваў тых, хто атрымаў гэтае пісьмо, як дама-гаўся, каб яно было перададзена ў камандатуру. Усё ў хаце было зламана, знішчана. Гаспадару пасадзілі ў турму.

Не быў Экерт зброяй у чужых руках! Ён быў самым актыўным удзельнікам усіх карных экс-педыцый, усіх папалаў. Ён сам, на сваёй волі, кіруючыся шалё-най інывісцю да ўсяго савецка-га, забіваў, рабаваў, паліў.

І выступленне кожнага новага сведкі — новы доказ гэтага.

Велічымым подзвігамі ў ба-рацьбе за вызваленне роднай зямлі ад фашысцкіх захопнікаў праставіўся Беларускай народ. Затым атрымалі ў летах гэтай барацьбы ўспісныя неймёрныя подзвігі і абалісцкі камсамоль-цаў-падпалчышчыкаў, якія не ска-рыліся ворагу, якія днём і ноч-чу не давалі ворагу спакою. Смерцю храбрых за вызваленне Радзімы загінута большасць удзельнікаў падпольнай арганіза-цыі.

Іх кроў таксама на руках Экер-та — начальніка Обальскай палі-цыі.

Суд ідзе. І чым далей, тым робіцца яшчэ туд, на маленькай чыгу-начнай станцыі, судзіць не толькі Экерт.

Суд працягваецца... Арыкаў МАУЗОН, спец. кар. «Літаратура і мастацтва» (Па тэлефоне).

Беларускія мастакі рапартуюць

І. ДАВІДОВІЧ. «Наша будучая вёска».

ДЭКАДА ПОЛЬСКОЙ КНИГИ

Святочнае ажыўленне пануе ў гэтым дні ў мінескі спецыяліза-ваным магазіне «Кнігі краінаў на-роднай дэмакратыі». Тут адкрылася Дэкада польскай кнігі, наладжана-ная па ініцыятыве кніга-гандлёвых арганізацый «Між-народная кніга» (Масква) і «Ар-с палона» (Польская Народная Рэспубліка).

На акрыццё Дэкады ў магазі-ну ўняліся, 10 верасня, сабраліся ішматлікія аматары польскай літа-ратуры — студэнты, аўчоны, слу-жачыя, рабочыя, прадстаўнікі творчай інтэлігенцыі сталіцы рэспублікі. Прыбылі беларускія пісьменнікі Янка Брыль і Піліп Пестрак, прадстаўнікі кнігагандлю Масквы, Мінска, Польшчы.

Адкрываючы Дэкаду, Янка Брыль сказаў, што польская літа-ратура па праву называецца ад-ной з вялікіх у свеце. Беларуска-му чытачу добра вядомы і ў ар-гіналах, і ў перакладах творы як вялікіх польскіх пісьменнікаў-

класікаў Адама Міцкевіча, Ю. Славацкага, Э. Ажэшкі, так і сучасных — Бранеўскага, Галчын-скага, Кручкоўскага і інш. Янка Брыль падкрэсліў, што Дэкада паспрые далейшаму на-важэнню беларуска-польскай друкаваны.

Ад імя Прэзідыума СП Белар-усі і ад імя Беларускага Таварыства культурнай сувязі з замежнымі краінамі Янка Брыль абвясціў Дэкаду адкрытай. Ён пра-дставіў слова гасці з братняй Варшавы — супрацоўніцы аргані-зацыі «Арс палона» Анілі Андэрска. А. Андэрска звярнулася да пры-

сутых з цёплымі словамі прыві-тання на польскай мове.

Да Дэкады ў магазіне разгор-нута вялікая выстаўка кніг выда-вецтваў Народнай Польшчы і вы-дучанай прадукцыі (раздрука-ванні, паштовак і г. д.). Магазін атрымаў у гэты дні каля 300 на-зваў польскай літаратуры па самых разнастайных тэмах ве-даў. Тут і творы класікаў поль-скай літаратуры, і часопісы на-эстэтычны і пытаных эканомікі. І кнігі сучасных польскіх пісьмен-нікаў.

Дэкада польскай кнігі праця-нецца да 20 верасня.

АБЛАСНАЯ МАСТАЦКАЯ ВЫСТАВКА

У Віцебску адкрылася аб-ласная выстаўка работ самадзей-ных мастакоў, скульптараў, раз-друкі на драву, вышытыя выш-тыя, прысвечаная ХХІІ з'езду КПСС. На ёй прадстаўлена каля 250 твораў жывопісу, скульптуры, графікі, прыкладнага мастацтва. Увагу наведвальнікаў прыця-гваюць творы рабочага домабудаў-

нічага камбіната М. Гвоздзікава: партрэты ударніка камуністычнай працы І. Ізанакова, прадэвой арыст саўваса «Азарты» І. Кухта і трактарыста М. Астроўскага. Экспанавана таксама абрусі, ручнікі, пакрыжавыя, якія адлю-строўваюць майстэрства міншчых мастацтва.

Пад гэтым позіркамі ра-бочых служыць здарэжы. —Дзе... дзе... добра, сядзіце сюды... Ён паказаў на доўгую ска-мейку і знік за дзвярыма.

Рабочыя не селі, а сталі па-хаджваць узад і ўперад, пера-кідаючыся кароткімі рэпліка-мі пра рабочы камітэт, пра за-межную кампанію, якая рабве іх і зусёды затрымлівае вы-плату грошай — а зарплату і без таго ледзьве капае на па-тэяк, скрыгаталі пад'ёмныя механізмы. У адны склады ра-бочыя ўносілі шокі, а другіх

Пад гэтым позіркамі ра-бочых служыць здарэжы. —Дзе... дзе... добра, сядзіце сюды... Ён паказаў на доўгую ска-мейку і знік за дзвярыма.

Рабочыя не селі, а сталі па-хаджваць узад і ўперад, пера-кідаючыся кароткімі рэпліка-мі пра рабочы камітэт, пра за-межную кампанію, якая рабве іх і зусёды затрымлівае вы-плату грошай — а зарплату і без таго ледзьве капае на па-тэяк, скрыгаталі пад'ёмныя механізмы. У адны склады ра-бочыя ўносілі шокі, а другіх

Мухамед Ібрахім ДАКРУБ

ЛАНЦУГІ

Сярод майстроў арабскай на-ваі — цэлая плеяда талена-вітых маладых пісьменнікаў Лі-вана. Да іх лічыцца Мухамед Ібрахім ДАКРУБ — выхад-зец з рабочай сям'і. Яго перы-належаць цыныя кароткія, траліныя замалювак з жыццём і барацьбы простых людзей.

— выносілі. Тлум, сівіскі і го-лас муаліма: — Гэй, ты, варушыся! Ты што, гуляеш сюды прышоў? Ты, Мухамед! І Жорж! Ця-ніце гэты шок, а ты, Хаміль, са-свай брыгады патраў гэтую жалезную бэльку на машыну... А ты... а ты...

Цяжкая праца пад палымі-нымі праменьнямі сонца, сярод поту, пылу, тлуму і сістэму працягвалася да палудня. — Ізноў зашпаліліся рабочыя. Вочы і блішчалі, калі яны пазіралі на муаліма Мустафу і на кантору кампаніі, дзе зы-чаяна выдавалі зарплату. Не-рахоўнасць ад адной групы да другой. Пасобныя сустракалі план Юсуфа з насмешкай, дру-гія — абмякава, аднак яго ізаў ўжо авадала разумамі.

Нервова прагучаў сівістак муаліма Мустафы, і рабочыя кінуліся да яго. З крыкам ад-штурхоўваючы адна аднаго, яны ішкіліся наўко, а ён раз-лаваў нумаркі на работу. Ты-му забавіліся дзень работы.

Астатнія панура былі ламоў. Юсуф атрымаў нумарок і ра-зам з думка таварышамі стаў гутарыць з другімі рабочымі, расказваючы ім пра план, ажыццявіць які яны вырашылі, пра рабочы камітэт, які ў да-лейшым будзе дамагацца павы-шэння заробатнай платы.

Ізноў раздалася сівістак, і ра-бочыя накіраваліся да вялікай жалезнай брамы, прад'яўляючы нумаркі двум муалімам. Нібы зланычы, асуджаныя на катар-гу, кідалі яны пахмурныя позір-кі на горы шокі, дошак, жа-лезных бэлькі і іншых матэ-

лу, валасы ўскаміжаны, бёкі вачэй выдзіраліся рэзка на счарнелых тварах. За дзвяры-ма чуўся голас муаліма Муста-фы, які расказваў нешта Джуб-рану, і голас Джубрана, які гаварыў па тэлефоне. Абмяняў-шыся позіркамі, рабочыя сталі прыслухоўвацца па падарож-навым, шпінчучы пракляціі па адрасу іштыгана Мустафы і кампаніі.

З камітэта выйшаў служак. — Пан Джубран гаворыць вам: дапрацуйце сёння дзень, а зўтра атрымаеце зарплату.

— Ідзі перадай яму: няхай ён прыйдзе і сам скажа... Ідзі!

Служка вярнуўся ў кантору. Трое рабочых закалі. Ізноў пачаўся неспакойны тлум зна-дворку, сіві Юсуфа ўзвіль-нейкі незвычайны рух. Раптам дзверы расчыніліся, на парозе з'явіўся Джубран. З крыкам і лаянкай ён накіраваўся да рабочых, размахваючы рукамі.

— Ідзіце прач... і ты... і ты... Усе!

— Запалі! — тады пойдзем... Давай зарплату!

— Не будзе сёння зарплаты. Ідзіце!

— Не пойдзем, — Ідзіце!

— Не пойдзем!

Галасы змяшаліся... На тав-ры Джубрана з'явілася грыва-са агні, нібы ён бачыў перад сабой нешта бруднае, што зне-важала сваім выглядом гэты чысты пакой. Ён кінуўся на ра-бочых, стараючыся выштурх-нуць іх з прыхожой.

Кроў прыліла да шчок Юсу-фа, у вусну, абганяючы адзі-аднаго, зніклі галасы рабо-чых, што далагалі з аўліцы. І грозныя пракляціі Джубрана.

Яму ўспомніліся галодныя бра-ты і мамі, і сусед, які патра-ваваў алаш доўгі, і ланцугі, якія скоўваюць рабочых у яго краіне. Усё гэта праняслася ў ягоным уяўленні, калі, закіна-ючы ад ярасці, ён кінуўся на Джубрана.

Тлум і галасы звонку ўзма-ніліся, і да Юсуфа, які амагаў-ся з Джубранам, данёсся тупат цяжкіх крокаў па лесвіцы. У запале барацьбы ён не звяр-нуў на гэта ўвагі, але раптам рукі паліцэйскіх схалілі яго, і, нягледзячы на адчайнае супра-ціўленне, ён апынуўся на аўлі-цы. Тут усё было чаровае ад чаровных шапак паліцэйскіх, якія разганялі натоўп лан-цугі. Юсуф закрываў тавары-шам і выраваў з рук, што трымалі яго.

Пачалася барацьба. Змуча-ныя працай целы наліліся но-вай сілай. Сіла гэтая была страшная. Рабочыя кінуліся на паліцэйскіх з кулакамі, у па-ветры засвіселі камені. У ад-ка паспеліся ўдары кароткіх дубінак і рукаятка рэвалве-раў. Паліліся кроў рабавых; упаў адзін з паліцэйскіх, другі закрываў ад болю.

— Далю гаспадароў кампа-ніі! — раздался крык з натоў-пу. Дзесяці галасоў падхалілі яго. Але тут рукаятка рэвал-вера апусцілася на галаву Юсуфа, па яго спіне і плячах загуляла дубіна. З залітым крывёю тварам ён упаў на зямлю. Нейчым могі тапталі ягонае цела. Ён чуў крыкі, цяжкі пошак крокаў, прак-ляці і праз кроў, што залі-вала яму вочы, убачыў Джуб-рана, які држыў і твар яго-го забіраўся бедыня. Ён убачыў таксама рабочых, што, нібы ле-гендарыяны прывіды, з рыкам нааносілі ўдары направа і на-лева. Затым усё закруцілася ў нейкай дзіўнай каруселі.

Порт абвясціў забастоўку.

Праз тры дні Юсуф і яго та-варышы былі вызвалены з турмы. Як і ўсім рабочым, ім была выдана зарплата. Але галоўнае было не грошы з тра-дыцыйнага адлюстраваннем ке-дра" і чытацкі Бабалек У тры-сху разоў даражэй, цудоўнай было другое. Юсуф ведаў: ра-бочыя яго краіны, азараныя агнём сацыялісты, складаючы адно магчымае цэлае, узнімучы цяжкі молат і разаб'юць свае ланцугі.

Пераклаў Б. РАНИН.

*) Герб Лівана.

Галоўны рэдактар Нічыпар ПАШКЕВІЧ. Рэдакцыйная калегія: Заір АЗІЗУ, Аляксандр БУТАКОУ, Кастусь ГУБАРЭВІЧ, Васіль ІВАШЫН, Арыкаў МАРЦІНОВІЧ [адказны сакратар], Патры ПРЫХОДЗЬКА, Раман САБАЛЕН-КА [намеснік галоўнага рэдактара], Мікола ТКАЧОУ, Янка ШАРАГОЎСКІ, Іван ШАЦІЛА, Рыгор ШЫРМА.

Тут патрэбны спрыт, сярэюка і характар кнэву знаць,

Трэба ўмець у час і поўна Рыбку хітрую падціць.

Якуб КОЛАС.

Фотазвуд І. Шышко.